సప్న్వరాలు

సుందరయ్యా రెండు చేతులతో చూరు పట్టుకొని వీధివాకిలి వైపు చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఉదయము తొమ్మిది గంటలు దాటిన తరువాత ఆ దారిన సామాన్యంగా ఎవరూ నడవరు. అంతవరకూ బడిపిల్లలూ పొలాలకుపోయేగొల్లలూ సందడచేయ టమే తప్ప- జన సమర్ధము కాదుకదా చూద్దామన్నా మనిషి కంటికి కనబడడు. సుందరయ్యా వీధివైపు చూడటమంటే శూన్యంలోకి చూడటమన్నమాట.

షుమారు గంటన్నర తరువాత భుజాలమీద బరువుపడితే వెనక్కు తిరిగి చూశాడు. ముతక ధోవతి పైకి దోపుకుంటూ జగ్గయ్యా సుందరయ్యాను తన వైపుకు తిప్పుకొని "నిన్నా మొన్నా అటువైపు రాలేదేం?" అన్నాడు.

"వద్దామనే అనుకున్నా—వీలయిందికాదు" అన్నాడు ఋభావంగా సుందరయ్యా

"ఏం? అమ్మాయి వంట్లో కులాసా లేదా? చిన్న పిల్లకు తేలిగ్గాఉన్నదా?"

"ఆఁ ... అదే మామూలుగానే ఉన్నదనుకో. మన ఊరివైద్యుడు పట్నము తీసుకువెళ్ళి చూపించమన్నాడు. కడుపులో ఏదో పెరుగుతున్న దన్నాడు. ఫలానా జబ్బు అని ఆయనకూ అంతు చిక్కలేదు" అన్నాడు చేతిలోవున్న గడ్డిపుల్లను ముక్కలుముక్కలుగా విరుస్తూ.

జగన్నాధము షర్టు గుండీలు సవరించుకుంటూ ఆ గదిదాటి పంచలోకి వచ్చి నిలబడ్డాడు. తలుపులు దగ్గరకివేసి సుందరయ్యా జగన్నాధము వెనకనే నడుస్తూ అన్నాడు - "ఆ పిల్ల సంగతైనా బాగుండలేదు. లివరు వ్యాధని అంటూన్నాడు వైద్యుడు."

ఏం జవాబు చెప్పటానికి తోచక, "మన వైద్యుడేనా అన్నది?" అన్నాడు జగన్నాధము.

'మన వైద్యుడూ అన్నాడు, సర్కారు డాక్టరూ అన్నాడు.'

జగన్నాథము చూరులోంచి తీసిన తాటాకు ముక్కను చేత్తో నలుపుతూ, "ఇంత ముదర పెట్టావేం పరిస్థితులను? మొదటినుంచీ నీవు అశ్రద్ధ మనిషివే. అయినా వీటిలో కూడా నీ అశ్రద్ధ ప్రయోగించాలా?" అని మందలించబోయాడు.

సుందరయ్య ఆ మాటలను పకపక నవ్వాడు. ఆ నవ్వులో ఇమిడివున్న భావము జగన్నాథానికి అంతుచిక్కలేదు.

"నీకు అంత నవ్వ ఎట్లా వచ్చిందిరా సుందరయ్యా" అని మాత్రము కొంత సేపటికి అడిగాడు.

సుందరయ్య మళ్ళీ నవ్వుతూ, "నాకీ నవ్వు అలవాటయిపోయింది" అన్నాడు.

జగ్గయ్యకు ఆనవ్వు కొద్దిగా అర్థమైనట్లయింది. అతడు పై పెదవిని పళ్ళతో కొరుకుతూ నిలబడిపోయాడు. సుందరయ్య పెంపకపు తల్లి చాలా గడసరి. సుందరయ్య ఎనిమిదో క్లాసు ప్యాసయి ఆమె దగ్గరకివచ్చాడు. సెలవులుకాగానే స్కూలులో చేరుతాననీ బట్టలు కుట్టించుకుంటాననీ ఆమెతో చెప్పాడు. ఆమె మాట్లాడకుండా తను ఎరుగున్న వాళ్ళను పిలిపించింది. వాళ్ళు అతడిని దగ్గర కూర్చోబెట్టుకుని, "ఆవిడ నీ కోసమేగా డబ్బు నిలవచేసింది? వెళ్ళేటప్పుడు కట్టుకుపోతుందా ఏమిటి? ఆవిడ తదనంతరం రైలు దగ్గరఉన్న రెండు ఇళ్ళూ, హోటలు దగ్గరవున్న కొట్లూ కాపరముంటున్న మేడ అన్నీ నీవే" అన్నారు. "కుదురుగా ఆమె చెప్పినటు విను" అని పెద్దలంతా తీర్పు చెప్పారు. అందులో జగ్గయ్య ఒకడు. అతడి ఆలోచనలు ముందుకు సాగాయి. అప్పుడు, అందరూ కలిసి ఆనాడు- ఒక ఆనాదేమిటి- అనేక సార్లు అట్లా తీర్పుచెప్పి దాటిపోయిన మాట నిజమే. ఎట్లా తీర్పుచెప్పితే తమ మర్యాద నిలబడుతుందీ అని ఆలోచించి సర్ది చెప్పినమాట నిజమే. ఏభయి ఏళ్ళ ముసలమ్మ ఒక దమ్మిడీ ఇవ్వనని పట్టుబట్టితే ఆ కొడుక్కి ఇరుగూ పొరుగూ చెప్పే సలహా అంతేగా- "ఆమె ఎన్నాళ్ళు బ్రతుకుతుందీ—ఆ తరువాత అంతా నీదేగా" అంటారు.

సుందరయ్యతల్లి మాణిక్యమ్మకు తన కొడుకులలో మూడవ వాడంటే ఎంతో ప్రాణము. అతడిని ఎక్కువ సుఖపెట్టాలని ఆమె ప్రాణము కొట్టుకుపోయేది. ఆ ఆలోచనలలో ఈ పెంపకపు ఎత్తు వేసింది.

ఇరుగూ పొరుగూ-ఎరుగున్న వాళ్ళందరూ అన్నారు- "మంచినీళ్ళ బిందెలు మోసి పెంచినా నీ పిల్లలు చాలా బుద్ధిమంతులు. ఇంకా నాలుగేళ్ళు కష్టపడితే వాళ్ళకే రెక్కలు వస్తాయి. నీకంత కష్టంగా వుంటే వారాలు చేయించి చదివించు" అని.

మాణిక్యమ్మ మనసంతా కరణము రంగమ్మ ఆస్థిమీదనే ఉన్నది. తన బ్రతుకు మంచనీళ్ళ బిందెల బ్రతుకే—ఎంత కాలానికైనా మార్పులేని బ్రతుకు. కళ్ళఎదుట కొడుకు ఉండాలన్న మమకారాన్ని చూసుకుంటే తన దారిద్ర్యాన్ని పంచి యిచ్చినట్లవుతుంది. వట్టి స్వార్థ మనిపించుకుంటుంది. వదలిపెట్టి ఉండలేని బాధ తనకే-పిల్లవాడు హాయిగా సుఖపడతాడనుకున్నది వెర్రిబాగుల తల్లి.

పెంపకమయిననాటినుండీ సుందరయ్య పెంపకపుతల్లి నిద్రలేవక పూర్వమే తాను లేచి మూడు బఱ్ఱెల పాలుతీసి ఉట్టిమీద పెట్టాలి. జీతగాడితో సమంగా గొడ్ల దగ్గర ఉండాలి. చూసిన వాళ్ళందరూ ఘోరంగా చెప్పుకున్నారు - అంత వున్నవాళ్ళయినా కారపు మెతుకులే తింటున్నారని. మాణిక్యమ్మ మాత్రము సంసార పక్షంగా వున్నారనుకున్నది. కాని ఒక్క విషయానికి మాత్రము ఆమె మనసు చివుక్కు మన్నది. తాను మంచినీళ్ల బిందెలు మోసిఅయినా సుందరయ్యను స్కూలుకు పంపించింది. హెడ్మాష్టరుగారి యింట్లో పచ్చళ్లునూరి, అంట్లు తోలిచి పిల్లవాడికి జీతముకట్ట నవసరములేకుండా చేసుకున్నది. సుందరయ్య తన దగ్గర వుండగా పుస్తకాలు కొనుక్కోలేకపోయినా మార్కులు బాగా తెచ్చుకొనేవాడు. రెండంటే రెండే జతలు బట్టలు అయినా శుభ్రంగా వుతికి పెట్టుకునేవాడు. తన కొడుకు కష్టపడుతున్నాడని అందరూ అంటున్నా ఆమె మనసుకు కష్టమనిపించ లేదు. కాని పిల్లవాడిని బడి మాన్పించి ఇంట్లో కూర్చోబెట్టిందని వినగానే కళ్ల నీళ్లను ఆపుకో లేకపోయింది. సుందరయ్య తన తండ్రి పోలిక; తెలివికూడా ఆయనదే వచ్చినట్టుంది. బాగా చదువుకొని వృద్ధిలోకి వస్తాడనుకొని పెంపకానికి ఒప్పుకున్నది. అతడిని ఒక్కసారి వెళ్ళి చూడాలనిపించినా వెళ్ళటానికి మాణిక్యమ్మకు కుదరలేదు. పొరుగూరి వ్యవహారమాయెను. అందులో బిందెకు అణా చొప్పున రోజుకు 30 బిందెల సంపాదనకాస్తా ఊరు కదిలితే పోతుంది.

సుందరయ్య పెంపకపుతల్లి రంగమ్మ వంటచేసుకోలేని అశక్తత కొద్దీ సుందరయ్యను ఒక యింటివాడిగా చేయాలని సంకల్పించింది. అందరూ సలహా

యిచ్చి నట్టుగానే పెంపకపుతల్లి ఏరికోరి చేసిన సంబంధాన్ని సుందరయ్య చేసుకున్నాడు.

రంగమ్మ దగ్గరికి వచ్చిన దగ్గర్నుంచి సుందరయ్య మనసుకు బీగంవేశాడు. సన్నటి ధోవతులు కట్టుకోవాలనిగానీ, మంచి కమీజులు కుట్టించుకోవాలనిగానీ, ఏ ఒకటి రెండు పర్యాయాలు అనిపించిందో- అంతే- పైకి ఒక్కమాట రాలేదు. మనిషికి మనిషి తోడయేసరికి మనసులు ఏకమయి కోరికలు పుట్టుకొస్తాయి కాబోలు. చిత్రము. నిగ్రహ శక్తిగల సుందరయ్యకు భార్యను చూడగానే పడుచుదనపు కోరికలు సరదాలు తిరిగి పొటమరించ నారంభించాయి. ఆ ఊరికి కొత్తగా వచ్చిన సర్కసుకు భార్యతోకూడా వెళ్ళి చూడాలన్నకోరిక అదేమిటో అతడెంత అదిమి పెట్టినా ఆవిర్లు తేలటము మొదలుపెట్టింది. సన్నగా నాజూకుగా పసిమి చాయలు కక్కుతున్న కామాక్షి ఎఱ్ఱచుక్కల చీరె కట్టుకుంటే చూడాలని అతడి మనసు తహతహలాడిపోయేది. కొత్త జంట ఒక్కసారి ఎక్కడైనా నాలుగు రోజులపాటు వెళ్ళి రావాలని అతడి ఆశలు ఊటలూరాయి. వాటన్నిటిలో అతడిని చాలరోజులు పీడించింది-భార్యతో కూడా తల్లి దగ్గరికి వెళ్ళి రెండంటే రెండు రోజులు వుండి ఆమె చేతి అన్నము తినాలన్నదొకటి, సిగ్గుకొద్దీ చెప్పుకోలేక పోయినా సాయంత్రము కాగానే తన భార్య తలలో మల్లెలు విచ్చితే చూడాలనుకుని పూలకేక విన బడగానే వాకిటివరకూ వెళ్ళి చూసేవాడు.

దానికీ దీనికీ తెల్లవారినప్పటినుంచీ ఇంటికి అనేకమంది వస్తూ పోతూ వుండేవారు. ఒక్కరికయినా సుందరయ్య పరిస్థితి అర్థము కాలేదు. ఆ ఈడువాళ్లు మాత్రము అతడినిచూసి నవ్వినవారు చాలామంది ఉన్నారు. అతడికి అనుభవించటము తెలియదన్నవారూ, అతడు ఇక్ష్వాకులనాటి మనిషన్నవారూ విగరబడి నవ్వుతుంటే, ఆ గదిలో నులక మంచముమీదనే సుందరయ్యకూ నవ్వు వచ్చేది. ఆ నవ్వు వట్టినవ్వుకాదు. పక పక నవ్వినట్టుండేది.

ఆనాటి పాయంత్రము నీరెండ ముఖముమీద పడుతుండగా కామాక్షి బావిలోమంచినీళ్ళ తోడి కాళ్ళు కడుక్కుంటున్నది. సుందరయ్య చెట్ల పాదులకు నీళ్ళుపోసి లోపలికి వెళ్ళుతూ, "పాపాయి ఏడుస్తున్నద"ని ఆమె వినాలన్నట్టుగా పలికాడు.

ఆ మాటలకు జవాబు కామాక్షి అతడి బుజాలమీద వాలిపోయి, "పాపాయి కెందుకండి ఒళ్ళంతా పచ్చబడ్డది? కడుపు అంత గట్టిగా ఉన్నదేం? మీరు ఒకసారి ఎత్తుకుని చూడరూ?" అంటూ కళ్ళనీళ్ళు కార్చింది.

భార్యను మెల్లగా నడిపించుకుని వెళ్లి మంచముమీద పాపాయికి దగ్గరగా పడుకోబెట్టాడు సుందరయ్య. చేత్తో వాళ్లిద్దరి తలలూ నిమిరి గది దాటి వస్తూ వుండగా అతడికి పట్టలేనంతగా నవ్వు వచ్చింది

అతడు రంగమ్మ గదిలోకి వెళ్ళి పరిస్థితులన్నీ చెప్పి, పిల్లను పట్నము తీసుకెళ్ళా లనుకుంటున్నట్టు చెప్పాలనుకున్నాడు. ఆమె తన గదిలో ఆ మంచం మీద పడుకునే రైతులతో డబ్బు దగ్గర ఘర్షణ పడుతున్నది.

ఆ రైతు మళ్ళీ పంటలోగాని బాకీ తీర్చుకోలేనంటున్నాడు. తన భార్య జబ్బుగా ఉందంటున్నాడు. మందులకు ఎంతయినా ఖర్చుచేస్తున్నా నన్నాడు. ఆ క్షయవ్యాధి తనను ముందుకు రానివ్వటంలేదని మొరపెట్టుకున్నాడు. కాని రంగమ్మ అట్లా వీలులేదని అలసిపోయేవరకూ అరచింది.

సుందరయ్య గోడ కానుకునే వింటున్నాడు ఆమె కేకలు పెడుతున్నది ప్రాణము పోయినాసరే ముందు తన బాకీ తీర్చమంటున్నది. సుందరయ్య మాట్లాడకుండా వెనక్కు అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

దీపావళి పండుగ రేపనగా జగన్నాధము చేతిలో ఒక పొట్లము పట్టుకొని ఇంటికి పోతూపోతూ సుందరయ్య ఇంటిముందర ఆగి పిలిచాడు.

పది నిమిషాల తరువాత కాబోలు-జగన్నాధమే లోపలికి వెళ్ళి, "ఏం చేస్తున్నావు సుందరయ్యా" అంటూ పంచలో వాల్చిన మంచముమీద కూర్చున్నాడు.

"ఆఁ....ఏ....ఏ ముందీ?.... పిల్లకు రాత్రినుంచీ శ్వాస సరిగా ఆడటము లేదు" అన్నాడు- పళ్ళు బైటికి కనబరుస్తూ సుందరయ్య.

"మరి.... మందు సంగతి చూశావా? శ్వాస ఆడటములేదని ఇంకా నిదానంగా అంటున్నావా?" అన్నాడు ఆదుర్దాతో.

"చూపించకేం? వైద్యుడా చూశాడు. మందు అవసరము లేదన్నాడు'" సుందరయ్య ఈసారి వచ్చిన నవ్వును అపుకోవాలని ప్రయత్నించి గదిలోకివెళ్లాడు.

"నేను ఈ పొట్లాము ఇంట్లో యిచ్చి వస్తాను. అంతవరకూ నీ విక్కడ నుంచి కదలకు సుందరయ్యా" అని జగన్నాథం వెళ్ళి అరగంటకే తిరిగి వచ్చాడు. జగన్నాథము మళ్ళీ ఆ గదిలో కాలు పెట్టేసరికి పాపాయి నిర్మలంగా పడుకొని ఉన్నది. కామాక్షి ముఖము చూడకుండా జగన్నాథం ఆమె నక్కడినుంచి లేవనెత్తు న్నాడు.

కామాక్షి లేచి నిలబడబోయింది-కాళ్ళు నిలదొక్కుకోలేక నేలమీద పడ బోతే జగన్నాథము పట్టుకున్నాడు. సుందరయ్య పెదవులమీద చిరునవ్వు నాట్యము చేసింది

ఒకరోజు సాయంత్రము సుందరయ్య పిచ్చివాడివలె కాలువ గట్టున తిరగ టము మొదలెట్టాడు. రాత్రి పది కావచ్చింది. నీటి అలలను అదేపనిగా చూస్తు న్నాడు. సుబ్రహ్మణ్యము దగ్గరగా వచ్చి పలకరించేవరకూ-గమనికే లేదు. సుబ్ర హ్మణ్యము సుందరయ్య పదేళ్ళు వచ్చేవరకూ ఒక స్కూల్లోనే చదువుకున్నారు.

"నీవు హఠాత్తుగా కనబడ్డావురా, ఇది అనుకోని సంగతిసుమా" అన్నాడు సుందరయ్య ఆశ్చర్యముతో.

ఇద్దరూ రాత్రి ఒంటింటివరకూ లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకున్నారు. సుందరయ్య స్వవిషయాన్ని గురించి మాట్లాడిన పావుగంటలో సుబ్రహ్మణ్యం అంతా గ్రహించుకొన్నాడు.

"కోర్టు కెక్కకూడదురా—ఇంత బాధ పడక పోతే?" అన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యం.

"ఎందుకూ కోర్టు కెక్కటము? దేని నాధారం చేసుకొని ఎక్కను?" అన్నాడు సుందరయ్య, అతడి సలహాను గేలిచేస్తూ.

"పోనీ-ఏదైన ఉద్యోగము చేస్తే బాగుండదూ?"

"మనము చదివిన చదువుకు ఏ తెలివి మాలినవాడుఉద్యోగ మిస్తాడు? అటువంటి అవకాశాలన్నీ నిరోధించబడ్డాయి బ్రదర్! అయినా ఇంకా ముప్పయి ఏళ్లు రాలేదనుకో" ఈ మాటలంటూ ఉండగానే సుందరయ్యకు నవ్వు వచ్చింది.

లాంతరు చేతబట్టుకొని అంతదూరం నుంచే గావుకేకలు వేస్తూ వచ్చాడు "ఏందండీ? మీ రిక్కడ కూచుంటే ఇంటికాడ అమ్మగార్నెవరు చూత్తారండీ? లెగండి-మీ కోసం యెతుకతున్నా నందె కాడనుంచి".

మారుమాట లేకుండా సుందరయ్య లేచి నిలువబడ్డాడు. అందరూ ఇల్లు చేరుకొనేసరికి కామాక్షి చాపమీద వున్నది. చుట్టూ జనం మూగారు.

"ఇదేమిటి? ఇటువంటి భార్యను వదలిపెట్టి కాలవగట్టున తిరుగుతున్నావా" అన్నాడు సుబ్రహ్మణ్యము ఆయోమయముగా చూస్తూ.

"దీనికేం లే, ఇదీ అనుకొన్నదేగా" సుందరయ్య ఎప్పటి మాదిరిగానే నవ్వాడు

సుందరయ్య ఆ పదిరోజులలో అప్పుడప్పుడు కాస్త నవ్వటం, కళ్ళు చిన్నవి చేసుకొంటూ ఆలోచించటమూ తప్ప ఎవరితోనూ మాట్లాడలేదు.

ఒకరోజు సుబ్రహ్మణ్యమే ఆ ప్రసంగం తెచ్చాడు "ఒక నెల్లాళ్ళపాటు ఎపైనా ఖోదాము రా ప్రాణంహాయిగా వుంటుంది. నీకిప్పుడు స్థలం మార్పు చాలా అవసరము. నీ కేదయినా జీవనోపాధి నేను కల్పిస్తాను. హాయిగా బ్రతుకుదువు గాని-ఏమంటావు?" అన్నాడు. సుందరయ్య ముఖముచూస్తూ.

సుందరయ్యకు ఆపుకోలేనంత నవ్వు వచ్చింది.

"ఇన్నేళ్ల జీవితానుభవముతో నవ్వటము నేర్చుకున్నాను. నన్నుమళ్ళీ ఇంకో రొంపిలో దింపితివా- ఈ నవ్వుకాస్తా పోయి ఏడుపు వస్తుంది. కడపటి వరకూ ఈ నవ్వునే నా పెదవుల మీద నాట్యము చెయ్యనీ" అన్నాడు సుందరయ్య లేచి నిలబడి.

ఆ మాటలకు సుబ్రహ్మణ్యం తెల్లబోయాడు.